

Bokmelding

Enrique Dussel: *Frigjørelsesfilosofi* – Redigert av Asger Sørensen, Forlaget Politisk Revy, 352 sider.

Hvordan skal vi forholde oss til det faktum at et av Norges største partier vinner stemmer på sine forslag om å gjøre en av klodens mest privilegerte befolkninger (den norske) enda mer privilegert. Og hvordan skal vi forholde oss til at det samme partiet ser på innvandring fra den tredje verden som den største faren Vesten står overfor, samtidig som det reiser tvil ved det som faktisk er den største trusselen, nemlig den menneskeskapte drivhuseffekten? Og hva sier det om demokratiet som styreform at det er en reell sjanse for at partier som dette kan få stadig økende innflytelse i Vesten?

Den latinamerikanske frigjøringsfilosofen Enrique Dussel drøfter ikke direkte Vestens ny-liberale høyrepartier i tekstene som nylig er oversatt og gitt ut på det danske forlaget Politisk revy. Men han tar opp og kritiserer en underliggende form for politisk tenkning som lenge har vært dominerende innenfor vestlig politisk filosofi, og som gjør det mulig for slike partier å fremstå med legitimitet. Den går ut på at politisk makt er legitim så lenge noen grunnleggende formelle spilleregler er fulgt, uavhengig av politikkenes innhold. Mot denne formalismen stiller Dussel opp en politisk filosofi som også inkluderer det han kaller materielle prinsipper, for eksempel retten til liv: For at en politisk posisjon skal ha legitimitet må den både direkte og indirekte, både gjennom dens kortsiktige og langsiktige konsekvenser, bidra til å beskytte og styrke befolkningens rett til liv – og over hele kloden, i rike så vel som fattige land.

På denne måten ønsker Dussel å gjøre seg til talsmann for den store massen av borgere i den tredje verden, som ikke har noen stemme – eller beslutningskraft – der de viktige avgjørelsene tas, men som likevel påvirkes i negativ forstand av de samme beslutningene. Dussel også mer enn antyder at det er hans bakgrunn fra Latin-Amerika som har ført han frem til denne posisjonen. For den latinamerikanske erfaringen har nettopp gått ut på å bli brakt

til taushet eller nektet retten til liv, helt siden kontinentet ble kolonialisert av europeerne på 1400-tallet, og de startet sin brutale utryddelseskrig mot kontinentets urbefolkning.

Dussel ble født i Argentina i 1934, men dro som ung til Frankrike og Tyskland for å studere filosofi. Som hos så mange andre skapte denne reisen hos Dussel refleksjoner rundt egen identitet. Sammen med andre filosofer med samme bakgrunn, reiste han spørsmålet om det var mulig å utvikle en egen latinamerikansk filosofi basert på kontinentets særegne erfaringer. Innenfor teologien finnes det en egen distinkt latinamerikansk retning kjent under navnet frigjøringssteologi. Nå bidro Dussel til å skape en filosofisk parallell i form av en frigjøringsfilosofi. Det er denne frigjøringsfilosofien initiativtakerne bak den danske utgivelsen ønsker å gi nordiske lesere et innblikk i. Boken åpner med en serie korte innledende sekundære tekster om Dussel. Deretter følger en serie originaltekster valgt ut i samarbeid med forfatteren selv.

Det er liten tvil om at Dussels prosjekt har moralsk legitimitet. Når det gjelder selve gjennomføringen av prosjektet, slik det fremstår i tekstene som boken består av, er jeg imidlertid mer i tvil. Et spørsmål er hvem tekstene retter seg til. Dussel hevder å være på parti med de fattige og undertrykte. I så fall virker det ironisk at tekstenes argumentasjon beveger seg på et abstraksjonsnivå som gjør at selv en leser med doktorgrad i filosofi, som undertegnede, bare med nød og neppe greier å henge med. Kanskje velger Dussel en slik stil for å gjøre inntrykk i akademiske sirkler i Vesten. I så fall er det ingen automatikk her. Jeg kan nevne minst et dusin forfattere i filosofiens toppsjikt som skriver bedre enn Dussel, uten at det truer tekstens dybde eller presisjonsnivå.

Under lesingen av boken blir jeg også stadig grepet av undring over at forfatteren med så stor energi driver og slår inn det jeg oppfatter som åpne dører. I hvilken grad denne kritikken treffer, avhenger selvsagt av når tekstene ble skrevet, og hvor nye eller kontroversielle synspunktene var på det tidspunktet. I innledningen får vi vite at tekstene er forholdsvis nye. I så fall stusser jeg over at Dussel for eksempel går inn for å forklare meg at Vestens rikdom bygger på utbyttingen av Den tredje verden, som om dette var noe jeg ikke visste, eller ikke var fremført hundre ganger før. Og hvorfor bruke tid på å kritisere noe så gjennomkritisert som Hegels historiesyn, det vil si ideen om at det objektivt sett foregår en kulturell utvikling som "beveger seg" fra øst til vest, og hvis endelige og høyeste utviklingstrinn kan lokaliseres til det germanske Nord-Europa. Det er da ingen oppegående personer som i dag går

inn for et slikt syn. Dussel kritiserer det likevel, som om det faktisk hadde aktualitet. Det må da finnes bedre ting å rette sine intellektuelle krefter mot.

Om kritikken som her er antydnet, treffer Dussel eller redaktørene av boka, som i siste instans har vært ansvarlig for utvelgelsen av tekstene, skal jeg her ikke ta stilling til. Jeg ender likevel opp med å konkludere at det beste med boka, ikke er Dussels egne tekster, men derimot innledningene som setter Dussels tenkning inn i et biografisk og idéhistorisk perspektiv. Etter her å ha lest at Dussel gjennom mange år arbeidet med en nyfortolkning av Marx, som han leser som en etisk filosofi mer enn en politisk filosof, får jeg blant annet lyst til å sette meg mer inn i denne siden av forfatterskapet hans. Og kanskje ville det gitt et annet og mer positivt bilde av mannen. Når det gjelder de delene av forfatterskapet som bokens originaltekster faktisk gir innblikk i, kan jeg derimot styre min begeistring.

Anmeldt av Helge Svare